51328|P

THORVARTH, J. W.

~~Hollebeek~~

Dissertatio Medico-Practica Inauguralis.

de Lactis Defectu. — 1764. —

J
XXX
V
8/t

J. xxxv 18/E

65

£13 9

Acr 72-523

51328/P

DISSERTATIO PRACTICO-MEDICA
INAUGURALIS,

DE

LACTIS DEFECTU.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30381393

42143

DISSERTATIO PRACTICO-MEDICA INAUGURALIS,

DE

LACTIS DEFECTU,

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate MAGNIFICI RECTORIS

EWALDI HOLLEBEEK,

THEOLOGIAE DOCTORIS ET PROFESSORIS IN ACAD. LUGD. BAT. ORDINARII.

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI *Conſenſu,*
& *Nobiliſſimae* FACULTATIS MEDICAE *Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitimè conſequendis,

Eruditorum Examini ſubmittit

JOANNES GUILIELMUS THORVARTH,
RIGA-LIVONUS.

Ad diem 24. *Februarii* MDCCLXIV. *H. L. Q. S.*

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud THEODORUM HAAK, 1764.

Naturam humani, uti alius cujusque corporis naturalis ſemel a Deo in motum conſtituti, conſiſtere arbitror „ in mechanico & hydroſtatico ſolidarum fluidarumque partium „ diverſiſſimarum artificio, & ſingulis particulis impreſſo „ niſu, motu, & directione, earumdemque proportione „ tum inter ſe, tum ad ceteras naturae univerſi partes, a „ quibus vel intrinſeçus, vel extrinſecus, afficiuntur.

P. G. Werlhof,
Obſ. de Febribus. p. 311.

DEO T. O. M.

P A T R I,

PRAECEPTORIBUS,

P A T R O N I S,

A T Q U E

A M I C I S,

S A C R U M.

DISSERTATIO PRACTICO-MEDICA INAUGURALIS,

DE

LACTIS DEFECTU.

§. I.

Oeconomiae corporis humani muliebris conſentaneum eſt, partum non edere modo maturum; ſed lactis etiam, in mammis parati, alimento, animalis inſtar vivipari, nutrire. Utrumque hoc munus, quod naturali quodam nexu cohaeret, matris & nomen, & amor in prolem tenellam, complectitur. Primo, eique graviori, ſuccedit brevi alterum,

terum, quod tantum abeſt, ut moleſtiam creet, ut pergratum plerumque accidat. Immo, ſi rite procedat opus, ad ſanitatis, a partu magis minusve infractae, reſtaurationem cum maxime pertinet. Sed, quod amabili cum ſexu doleas, eximia illa mammarum functio, perinde ac quaevis aliarum partium, multiplici ſaepe modo laedi ſolet. Obſervatur enim quotidie, vel juſto citius *imminui*, vel plane *intercipi*, vel contra *augeri* nimium, vel pervarie *vitiari*. Quod ſi imminuta eſt, lac non ea generatur copia, quae alendo probe infanti ſufficiat. Intercepta, vel abolita, ejus ſe defectu prodit, mammis, vel ſanis ceterum, vel male affectis, plane feriantibus. Aucta, quae dicitur, tantum lactis, elargitur, ut nec uberiori ſuctione exhauriri queat. Atque vitiata demum Medicis ad depravatam ſucci illius indolem, vel qualitates morboſas, refertur.

Quibus conſideratis, operae pretium mihi viſum fuit, *Lactis defectum* hoc in ſpecimine inaugurali ſpeciatim proſequi. Quod dum Eruditorum, quos inter Praeceptores meos, Academiae hujus Profeſſores Medicinae celeberrimos, maxime veneror, examini ſubjicio; benignam defectus virium ingenii in tractanda hac materie momentoſa excuſationem vehementer rogo.

§. I I.

Lactis defectus, generatim ſi ſpectetur, in *naturalem* ac *praeternaturalem* principio dividi poteſt. Naturalis, quae ſanitatis optimae complexu continetur, in quavis femina, vel virgine, vel muliercula, non puerpera, locum habet.

Prae-

Praeternaturalis vero affectio quaedam morboſa eſt, qua, definito lactatus tempore, mammae, officio ſuo defungi, impediuntur. Prior quidem an recte defectus dici queat, vulgarem hujus vocis ſignificationem ſi ſequaris, fortaſſe dubites. Videtur enim, cum non adſit, qui lacteat, infans, nulla lactis penuria eſſe ſtatuenda. Verum quod ad rem attinet; haec, arbitror, cuique, a Theoria inſtructo medica, clare oppido patet. Namque Naturae lex docet, mammas dictas femineas, puerperio non praegreſſo, Galactopoieſin ſponte obire nunquam. Poſterior, qui occurrit, lactis defectus, praeternaturalis ac verus, nomine ſuo vulgo conſtat. Manifeſtum eſt, quod, habita matris & infantis ratione, tum ad ſecretionem humoris illius, tum evacuationem ſecreti, impeditam revocari poſſit. De utraque ejus ſpecie, quam Pathologia medicinalis tradit, ex inſtituto jam agere aggredior.

§. III.

Verus lactis defectus, generaliſſime deſcriptus (§. II.), mulierculis contingit, quae lactandi provinciam obtinent. Ad quam ineundam, aliae citius, tardius paullo aliae, accedunt. Quae aliquoties ei operam dedere, intra quatuor & viginta horas poſt partum, ſaepe jam mammis ſuis lacteo humore ſcatent. Primiparae autem, tam juniores, quam adultiores, pluresque, tertio quartove demum die lactantis partes implere valent. Illaeque tunc primo lympham quandam edunt chyloſam, quam *Coloſtrum* vocant. Quo educto, genuinum atque alibile lac, quod colore & ſapore ſe plurimum

mum commendat, jugiter producunt. Id ipſum dein, ſi recte valent, producere pergunt, donec infantes ſuos, ſolidiori victu uti aptos, a mammis disjungere queant. Atque *periodus* haec *lactationis* eſt, quae, communi experientia teſte, brevius longiusve per tempus ſaepenumero excurrit. Solet enim alias novem menſibus circumſcribi, & ad quindecim, ſexdecim, viginti, ac plures usque alias, extendi. In genere quidem lactentium aetate, qua, eruptis dentibus, craſſiorum ciborum appetitus emergit, quam optime definitur. Enimvero aetas illa haud adeo conſtat omnibus, quin variam in anni ſecundi partem, poſt primam ſextam, quintam, vel quartam, incidat. De qua notandum, quod infantilis corporis robori tantum reſpondeat, quo felicius creſcente, functionum naturalium vigor maturius effloreſcit. Ex quibus apparet, quid de ſiniſtro, quo lactis defectus naſci poſſit, tempore cenſendum ſit. Hoc, perquam memorabile, procul dubio ſtatuta lactationis periodo metiri oportet. Cujus a principio quo minori abeſt intervallo; eo majoris momenti conſiderationem offert Pathologo, qui morbi rationem ſedulo attendat.

§. IV.

Mammae genuini lactis (§. III.), cujus ſolae officinae ſunt, defectum morboſum (§. II.) proxime patiuntur. Poſſunt vel ambae, vel una tantum, dextra nempe, vel ſiniſtra, eo laborare. Utraeque ſi laborent *totalem*; ſi alterutra, *partialem* ſaltim, defectum inducunt. Ubi forte plures exiſtant, ab Obſervatoribus paſſim memoratae, diviſionem

nem eandem, parum mutatam, admittunt. Binae autem, quae ſecundum naturam adſunt ſemper, cur feminino ſexui datae ſint, Anatomici omnis aevi merito disquirunt. Sagaciores ex his tam ob commoditatem, quam uſum neceſſarium, tot datas eſſe, egregie conſentiunt. Etenim debere cognoſcunt mammas ſoboli, recens natae, alimentum proſpicere, ad quod debita copia exhibendum, non facile ſufficere unam, niſi ingens eſſet, mediamque thoracis ſedem occuparet. Ejusmodi praegrandem vero, aucta magnitudine ac mole, praeter deformitatem, maximum femellis incommodum allaturam. Idcirco eas duabus eſſe minutioribus praeditas, quae, utrique pectoris lateri eleganter adjectae, extus modice emineant, lactisque tantum, quantum nutriendo foetui ſatis, commode generent. Ad haec cum geminae ſint, fieri, ut, una modo ſi vigeat, haec alterius, morbo afflictae, vicem ſupplere poſſit. Qui uſus utique, non ſpernendus, praeſertim ſi noxius valde lactis defectus reſpiciatur, plurimum momenti habet. Partialis enim perſaepe accidit, ut tamen infantulus nihil, vel parum, detrimenti inde percipiat. Mammilla ſana tunc praeclare adeo res gerit ſuas, ut vix ſocia deſideretur. Quid? quod ſola illa obſervetur ſubinde plus ſolito gignere lactis, eoque metuendam alias jacturam abunde compenſare. Hinc matres nutricesque reperiuntur, quae vel gemellos vegetos unius largioris mammae beneficio ubertim lactare queant. Ad eam, obſtructa altera, vel male conformata, mechanica quadam ex neceſſitate materiam lactis confluere, crederes.

§. V.

Lactis defectus, in univerſum ſpectatus, unde & quomodo oriatur, ordine jam inveſtigandum eſt. Disquiſitio haec pathologica, ut liquet, celebri illa de Galactopoieſi doctrina maximam partem nititur. Ea inter plures, quae ad oeconomiam animalem pertinent, Phyſiologorum animos & tenet diu, & exercet. Principia ejus, quae circa naturam proxime verſari videtur, generaliora dictant:

I°. Ineſſe ſemper eo, quo lac paratur, tempore (§. III.) mammis majorem, quam ante, actuoſitatem;

II°. Conſiſtere hanc tum in vaſorum, tum fluidorum, iſthaec percurrentium, motu auctiori;

III°. Utrorumque motum mirifice conſpirare, & mutuo veluti impetu, probe modificato, vigere;

IV°. Priorem vaſorum actionem ab inſita procul dubio vi vitali manare, eique excitatae fortius continuo reſpondere;

V°. Illam excitari opportuna ſyſtematis mammarum arterioſi praeſertim irritatione, a ſtimulo facta materiali, quem fortaſſe naturalem appelles;

VI°. Actionem, inde natam, neceſſaria ex circulationis campo allicere fluida ad organa galactopoietica largius permeanda;

VII°. Secernere haec ex iis continuato opere lac, idque

VIII°. Secretum & contentum aliquantiſper infanti hauriendum praebere.

§. VI.

§. VI.

Ineunte lactationis periodo (§. III.), mammae actuoſae Naturae legi convenienter, munus ſuum capeſſunt. Editus tunc recens foetus eſt, cui nutrimentum, quo tenellus indiget, liquidum & concoctu facile perficiant. Solent equidem, fateor, jam gravidis, ultimo potiſſimum geſtationis menſe, ab affluentibus copioſius humoribus adeo turgere, ut valde dureſcant. Verumtamen, ſi bene conſtitutae ſint, diſtentae licet, a ſolemni lactis ſecretione vacant. Et quidni provido certe vacant conſilio, cum alioquin id, quod utile ac neceſſarium, uteri incolae detraherent profunderentque. Mammae ergo haud alio rectius ullo, quam ſtatuto, tempore integram functionem ſuam efficiunt. Ad quam exercendam, actuoſitatem memoratam (§. V. n. 1.) obtineant, oportet. Quae enim niſi major foret vegetiorque, quam ante & poſt praegnationem, Galactopoieſi minime fungerentur. Nihil profecto intemeratis deeſt virgineis, ſive ſtructuram ſpectes organicam, ſive energiam illam admirabilem, quam Medici vitalem vocant. Structura quin iis perfecta ſit & uſui ſuo accommodata, nemo Anatomicorum facile dubitat. Neque energia deficit vitalis, quae naturalem agendi poteſtatem, corpori humano propriam, inſpiret. Quin immo tanto ſe praebet valentiorem; quanto meliori in ſtatu ſanitatis verſatur. Qua, ceteris integris, accedente, virginum mammae, plenum ſemel nactae habitum, communia vitae florentis officia rectiſſime colunt. Quam vero haec etiam colant egregie; nihil tamen unquam, quod certo conſtat, lactis ſponte producere poſſunt. Ad

hoc enim parandum, quo utitur Natura, actuoſitatis laudatae gradu non gaudent. Quique nec in praegnantibus, ubi multo eminentior evadit, eo adſcendere usque ſolet, ut definitum faſtigium attingat. Sana arbitror ratione aſſequi licet, id eſſe omnino definitum, quod percipi ceterum ſenſibus, ac geometrice demonſtrari, nequit.

§. VII.

Mammae actuoſitatem, ad conficiendum lac neceſſariam (§. VI.), aucto vaſorum ſuorum fluidorumque motu praeſtant (§. V. n. 11.). Artificioſiſſima organa ſunt, quae glandulas inter conglomeratas easque principes referri ſolent. Anatome enim oſtendit, quod ex innumerabilibus, in unam maſſam ſpectabilem, corpus mammae dictam, collectis colligatisque acinis glanduloſis conſtent. Omnes hi & ſinguli, dedita examinati opera, arteriarum venarumque, mirabili inter ſe convolutarum modo, congeries eſſe videntur. Pauci & exiles ſe iis commiſcent ſurculi nervei, interſeritque ſubſtantia tenuis fibroſa, ad ſubtilem conglomerationis nexum perficiendum. Mammae jam ſic natae ſunt, ut, quantum actuoſitate, tantum vaſculoſa fabrica polleant. Etenim haec vere ſola eſt, quae, ut ſimilis quaeque alterius glandulae, viſceris &c. omnem actionem organicam complectatur. Eamque, quae viribus maxime excellit, pars arterioſa perenni ſuo, humorumque influentium, motu proxime edit. Proinde cum hic increſcit, univerſam, quam conſtituit, mammarum actuoſitatem protinus auget. Non dubitandum, quin extra lactationis periodum

riodum (§. III.) cunctis, quae circulationi Harveanae praeſint, vaſis majoribus minoribusque inſit. Namque ſenſibilibus, quos parit, vigoris, nutritionis, caloris &c. effectibus ſe reddit nobis manifeſtum. Minime autem credibile, quod tam acriter ibi eo tempore procedat, quam quo lactis fit generatio. Neque, quod aequali vi per minima, quae ei inſerviunt, vaſcula ſeſe diffundat. Fallor, ni his prope vel abſit, vel exilior modo, qui ad integritatem ſervandam ſpectet, contingat.

§. VIII.

Ad mammarum lactantium actuoſitatem rite efficiendam enarratus vaſorum fluidorumque motus mirifice conſpirat (§. V. n. III.). Alter ſequitur alterum, mutuaque incitatione, eximie temperata, veluti alit. Prior, qui arteriarum eſt, ſingulari lege regi videtur, qua ſemper praecedat. Aggreditur proxime, efficaci Naturae impulſu, opus, quod vicarium uteri non inſcite appellant. Ubi primum provenit, in appulſos communi via humores continuo ruit. Citatiorique cum inceſſat gradu (§. VII.), pro re nata eos acrius oppido propellit agitatque. Mobiles illi, licet inertes ſint, majori vi ſibi illata, volvi ſe facile patiuntur. Nihil ſi moretur, vividiori etiam, quae ei reſpondet, celeritate, ſecundum obviam ſibi directionem, currunt. Sed neminem fore, qui exiſtimet, arbitror, quod uno pulſu temporiſque momento per totum mammae corpus agantur. Non enim ex truncis arteriarum in ramos quoſque remotiores, niſi ſucceſſiva & legitime propagata earum ſyſtole,

pro-

protrudi poſſunt. Cui ut cedant commode, mole ſua preſſi, omnibus illis, quibus vehuntur, canalibus diaſtolen inducere debent. Quam, velut reactionis ſpeciem phyſice conſideratam, ſyſtoles actioni aequalem produci, ratio evincit. Apparet hinc in genere, qui memorabilis vaſorum fluidorumque motus, quem lactantium mammae obtinent, mirabiliter conſpiret. Equidem niſi perfecte conſpiraret, aſſiduam iis actuoſitatem conciliare non poſſet. Ubi enim quam labem alteruter contrahat, qua obſequi impediatur, uterque, ſtatim male cedens, functionem naturalem pervertit. Ad quam debite adminiſtrandam concors motus quoque modificato probe impetu viget. Manifeſtum eſt, quod eo reapſe ſolo laudabilem actionis ſanae formam tueatur. Poteſt, addito acriori ſtimulo, nimium intendi, ut lactis officinam potius deſtruat, quam actuoſam ſervet & incolumem. Violentior ejusmodi, ſuppreſſis menſibus ortus, proximane ſanguinis, e mammis quandoque, teſte Obſervatorum (*a*) nube, fuſi cauſſa? Num quaeſo alia ſit ejus, ex ſtrictioribus iratae papillis (*b*) excreti? Contra cum, quocunque velis, fato ceſſat, Galactopoieſin omnem ſiſti, res ipſa loquitur. Nihil attinet hic, plures enumerare mutationes ſiniſtras, quas motus memoratus quandoque concipit. Animadvertere ſolummodo eſt, ejus rationem, ceterum abſconditam, ita comparatam eſſe, ut in felici mammarum miniſterio moderatum ſemper impetum ſequatur.

§. IX.

(*a*) Quorum principes recenſuerunt D. G. Franck. *de Franckenau* Satyr. XV §. 59. Ill. Hallerus in H. Boerhaave Prael. Acad. Tom. V. P. II. p. 88.

(*b*) C. S. van der Wiel Obſ. LXXIX.

§. IX.

Actio, mammarum propria, ab innumerabilium, quae per eas ſe diffundunt, arteriarum (§. VII.) viribus motricibus praecipue pendet. Hae, pro vigore ſuo ſingulari (§. VIII.), allata propellunt fluida uſibusque neceſſariis adhibent. Liquet haud dubie, quod ſi etiam plures, quae momenti quid afferant, adſint, illae cum primis ad elaborandum lac pertineant (§. VII.). Neque recte unquam ſuas agant partes, niſi conſtitutum juxta *actuoſitatis* juſtae *regimen* ſeſe gerant. Cui uti parent perfecte; ita conceptum eo impetum, praeclare modificatum (§. VIII.), conſtantiſſime edunt. Atque, quod forte mireris, edunt perinde, tanquam regimine illo *peculiari*, tantum non ſolo, continerentur. Namque parum abeſt, quin a *communi*, quod plurimas Microcosmi partes amplectitur, abhorrere omnino dici poſſint. Ampliſſimum illud, cui principatum merito tribuunt Medici, cor & ſyſtema arterioſum tenent. Haec enim vivido, quo micant, motu continuatoque quaquaverſum, diviſis veluti rivulis, deducunt humores, cunctas vitae functiones ſolemnes moderantur. Cum, quoad valent, ſe ſemper praeſtent actuoſa; tum curſum etiam illarum aequabilem reddunt ac perennem. Sed, quam longe lateque extendant, ſupremam poteſtatem ſuam ad mammas usque non, niſi determinato valde modo, propagant. Etenim vigent perſaepe optime, & optimo quoque ſanguine redundant (ut ſolent certe haud raro in virginibus, tum juvenibus, tum adultis, ſolitae menſtruationis

annos egreſſis, infoecundis, viris &c.), & glandulas tamen illas ad lac gignendum excitare nequeunt. Jmmo ne poſſunt quidem, ſi vel contentiori motu animali, rerumque aromaticarum & ſpirituoſarum uſu praevalidam agendi vim nactae ſint. Quam enim dum more ſuo libere exercent, univerſam circulationem, quam vocant, ad majorem celeritatem aequabiliter perducunt. Et profecto, adhibitis bene ſenſibus, quovis die obſerventur, tam aequabiliter, quam in calore febrili, perducere. Nec augere non quaslibet ſimul, quibus praeſint, oeconomiae animalis actiones. Ut vero ad lactis geneſin operam conferant; oportet praevia mammas actuoſitas ſubierit (§. VI.). Quae, comparatione quadam ut pateat, eam, qua obortus moeror gravis, aliusve animi affectus, innominatis exprimit e glandulis lacrimas, imitetur. Non dubium eſt, quin perinde, ac quaevis alterius partis corporis humani vivi, emergat. Scilicet latet, quaſi ſopita, in vi ſic dicta vitali, qua mammillarum arteriae, aliarum inſtar ſui generis, praeſertim perfuſae ſunt (§. V. n. IV.). Eaque dum turgent pollentque plurimum, ſaniſſimae naturalem ſibi & maxime commodam quietem affectant. Cave autem credas, quod in hoc quietis ſtatu, vel inertes plane deſideant, vel communem modo corporum obtineant mobilitatem. Paratiſſimae omnes ad ſuſcipiendum motum, ſi bene cieantur, ſuſcipiunt hunc ſine mora & diffundunt. Eoque exſerere majorem ſolent, quo cientur fortius, vel affici ſe acutioris ſenſus ſpecie percipiunt. Qua ergo ſanitatis rationi accommodata attemperataque cauſſa ciente, aequum virium motricium citarum impetum induunt.

§. X.

§. X.

Peculiare actuoſitatis regimen (§. IX.) in lactis generatione tam clare elucet, ut haud facile ulli, qui attenderit, obſcurum eſſe queat. Diſtinguit ſe evidenter a generali actionum triplicium adminiſtratione, non origine tantum, ſed duratione etiam & fine. Mammarum igitur ſyſtema, quod maxime ei patet, arterioſum ſingulari ad agendum vi incitari, ſponte cognoſcitur (§. IX.). Vis iſthaec, proximo ab effectu deducto, nomine *ſtimulatricis* appellari poteſt. Quod ſi, quam variis a locis cauſſisque manet, ſpectetur, multiplex ſane occurrit. Interna, quae primo memoranda, vacuo ex utero, ſanguinis menſtrui evacuationem morante, exiſtit. Obſervatum enim eſt (*c*), fuiſſe virgines, quae, menſibus tantum retentis, magnam lactis copiam in mammas receperint. Suſpicione graviditatis tectae, aliquamdiu ſuſtenta, intaminatas, apertis ſponte vaſculis uterinis reddito, absque ullo abortus, vel partus, indicio, lunari tributo ſe exſolviſſe. Mulierculis porro, uterum gerentibus, mammillas tumeſcere & humorem quandoque fundere lacteum, inter omnes conſtat. Puerperis dein verum lac ingenerare, praeter ea, quae tradita ſunt (§. III.), vulgaris quemque edocet experientia. Adde demum, compertum eſſe (*d*), quod femina praegnans

(*c*) J. SCHENCK Obſ. L. II. Obſ. 289. Chr. Vega in Comm. ad Hipp. Aph. 39. S. V. ROD. a CASTRO Med. Polit. L. IV. C. 12.

(*d*) Erud. L. BIKKER in Tract. belg. qui inſcribitur, Verhandeling van het Zog der Vrouwen. p. 78.

gnans viſa, elapſis decem menſibus, maſſam quandam carnis, vel molam forte, ediderit. Cujus poſt ejectionem, & ſanguinis fluxus, menſtruo quantitate aequalis, lochiorum loco, & ſtato tempore lactis acciderit proventus. Hic jam uti interna, ita quoque externa, vi ſtimulatrice fieri poſſe ſcitur. Ad quam, quae primaria eſt, &, docente Natura, infantibus, vix dum ſui conſciis, nota *Suctio* referri meretur. Admiranda fateor, qui inexſpectatam ejus efficaciam experti ſint, hominum exempla habentur. Virgines integerrimas, ſuctis aliquamdiu ab infantibus mammis, lactantium induiſſe habitum, Hiſtoria medica nobis tradit (*e*). Quin vetulis etiam, quibus ob grandiorem aetatem menſes diu ſuppreſſae, ſolo puerorum ſuctu lac ad mammillas deveniſſe, tam copioſum, quo eos ad annum alerent, notatur. (*f*). Verum nec deſunt, rariores licet, obſervationes de viris ipſis, qui pariter ac nutrices lactandi munere perfuncti ſint (*g*). In Ruſſia pleroſque lac mammis continere, ſat ſaepe multum, nota & apud omnes pervulgata res eſt. Licet ſuctioni adjicere lenem ac continuatam organorum galactopoieticorum, & praecipue papillarum, frictionem, preſſionem, contrectationem aſſiduam, fomentationem ſimiliaque plura ſtimulationum genera. Quae equidem, niſi ad lac parandum, tamen ad provehendum augendumque, quam maxime valent.

§. XI.

(*e*) Phil. Salmuth. Cent. I. Obſ. 92. Ephem. Germ. Cur. anno II. Obſ. 135.

(*f*) Am. Lusitan. Cent. I. Cur. 47. J. Schenck. L. II. de Mam. Obſ. 12. F. Bouchard. in Eph. Germ. Cur. anno III. Obſ. 10.

(*g*) Alex. Bened. L. III. Anat. C. 4. J. Schenck. L. II. Obſ. II.

§. XI.

Traditae ſummatim, cauſſae (§. X.) lactis efficientes, conſentiente Medicorum ſchola, remotae appellantur. Ineſſe iis vim, qua motus vitalis legibus accommodate agant, certis ex effectibus apparet. Primariae illae, quae reputentur, in principe genitalium muliebrium parte, utero nempe, reſident. Ea hujus vivi ac ſani indoles eſt, ut factam ſibi irritationem, vel in, vel extra ſe, enatam, veluti animae praeſentis actione, continuo percipiat. Obſervatu oppido mirabile, quam vehementer ſaepe luſu, vel aeſtu, imaginationis efferatur. Inſomniis femellarum libidinoſis eo quandoque ſolet abripi, ut ovula, ex ovariis ſoluta, eliſiſſe legatur. Puellis tenerioribus mammae vix contrectari poſſunt, quin, tanquam ab admoto proxime ſtimulo, pruriat (*h*). Iisque, quae crebra viris juvenibus conſuetudine miſcentur, ſanguine menſtruo etiam crebrius manat. Sed quantane quaeſo ſingularis illa agitatio eſt, quam ex appetitu & complexu venereo concipit? Quanta ex ſola genitalium exteriorum titillatione? Ad quarum inſtar, Naturae cultores haud amplius dubitant, quin tumeat valde, turgeat, incaleſcat, exſiliat quaſi, omnique ſe modo ad ſtimulationis rationem motitet. Ex quibus intelligas, miſſis aphrodiſiacis, nullum forte reperiri organum, cujus, quam uteri, mobilius, ſenſilius, vel, ſi dicere mavis, irritabilius ingenium ſit. Quocirca ille, praeter recenſita incita-

(*h*) H. J. Rega de Sympathia. Cap. XIV.

citamenta, complura admittit, ſuosque quaeque ad uſus convertit. In primo nubilis aetatis, quam pubertatem dicunt, flore tam laete vigeſcit, ut, aucta actuoſitate, congeſtum ſanguinem, bene floridum, ex diductis vaſculorum ſuorum oſculis emittat. Repetit hoc ſingulis menſibus negotium, & ſtatum per annorum ſpatium, ſobolis accommodatum procreationi, continuat. Uno alterove menſtruam ante purgationem die, videtur a ſanguine, ſibi advecto, uberiori extumeſcere, eoque ut liberet ſe, anniti. Hocque majori minorive anniti opera, quo creſcente ſenſim mole perfuſus & onuſtus fortius, vel levius, exſtimuletur. In gravida, primis duobus, vel tribus, a praegnatione menſibus, ejusdem fluidi contenti copia, quam tenellus embryo haud abſumat, magis magisque irritari. Aliquot autem ante partum hebdomadibus (§. VI.), ſtimulis pluribus, ex fabricae, vaſculoſo fibroſae, expanſione ſumma, tenſione, humorum affluentia, partium vicinarum preſſione, & placentae foetusque grandioris adhaeſione incommoda, oriundis affici. Verum enim poſt partum (§. VI.) adeo affici egregie, ut, depoſito onere, tenſam relaxet compagem, diſtractam ſpasmis & percuſſam remittat, vitali paullatim conſtringat arctius arctiusque niſu, arctet, quod prae primis notandum, vaſa, lochiorum fluxum plurimum ſiſtat, ſolitum humorum incurſum reprimat &c. Fieri nequit, ut cunctis his, & quae accedant, mutationibus, absque multiplici & varie modificata irritatione, defungatur. Quamque dum, pro facultatis ſuae intentione, percipit, omnes, oeconomiae ſuae proprios, nec ſatis admirandos, motus praeſtat. Et hi demum ſunt, quibus incitatus uterus, defi-

definitis temporibus, & praeſertim ultimis, vim ſuam ſtimulatricem luculenter probet.

§. XII.

Sed quaeritur jam, quo pacto uterus, diſſitas a ſe longo intervallo, mammas vi ſtimulatrice ſua (§. XI.) prae aliis communicet. Quaeſtio haec maximi momenti, dudum quidem diuque agitata acriter, at nec dum plane perſoluta, eſt. Dubitare licet, an, ſi rerum, in quibus verſatur, ſubtilitas attento animo penſetur, ingenio humano unquam expediri poſſit. Videndum tamen, pro inſtituto noſtro, quid lucis forte Theoria propoſita (§. V.) ad eam illuſtrandam adſpergat. Exploratiſſimum eſſe arbitror, quod mammae femininae inſigni facultare percipiendi ſentiendique, ob quam facillime cieantur, praeditae ſint. Oſtendunt nobis eam manifeſta ratione, qua externae, cui ſitu ſuo commode patent, actioni (§. X.) auſcultant. Internae, quae ab utero proficiſcitur (§. X. XI.), tam parate ſubſerviunt, ac ſi totae ab ejus nutu penderent. Nunquam equidem menſtruatio incidit, quam non ante pariter, ac poſt, mutata facie ſua prae ſe ferant. Primae ſaepenumero conceptionis nuntiae ſunt, citiusque, quam menſes ſuppreſſae, apparent. Circa partum una cum utero, & aequo fere gradu, habita diverſae magnitudinis reſpectu, intumeſcunt. Edito infante, & a matre ſeparato, neceſſitate phyſica, ſervitii quadam ſpecie, ejus agunt nutrices. Atque tunc, modo partes genitales titillentur, ut libido ardeſcat, inſurgunt ſaepe, dureſcunt, ſplendent, papillas exſerunt, &

quan-

quandoque ipſum lac, tanqnam fontes ſalientes, mittunt. Ex quibus conſequi eſt, quam mire irritabiles ac obſequioſae mammae partium illarum irritationibus moveantur. Non enim adeo promte aliis ſe accommodant internis, viſceribus organisve, a quibus licet ſede ac fabrica propius abſint. Quidni igitur jure optimo cum genitalibus, tanquam ſociis, intime conſpirare dici poſſunt? Quidni privatum dici abſolutumque colere commercium? Quod, ex quo obſervatum, Anatomicis philoſophis anſam dedit, in nexum partium inquirendi. Veteres, inventis ſemel venarum epigaſtricarum mammariarumque anaſtomoſibus, veluti detectae veritatis conſcientia, acquieſcunt. Poſteriores de arteriis cognominibus, & Neoterici uno fere ore de nervis, loquuntur. Verum, quod dolendum, nemo eorum hactenus, quod ſciam, eo pervenit, ut vaſa iſthaec, & nervos, ab utero ad mammas ſolas tranſire, demonſtraverit. Vel, quod magis deſideres, vaſorum illorum nervorumque traditam actionem formae rei explicandae reſpondere. Verior hujus cognitio ea modo ſequitur, quae Anatome animata partim, partim Theoria medica, de motuum vitalium ortu, progreſſu, decurſu ac impetu vario, docent. Quibus poſitis, annuere oportet, uterum inter & mammas exſtare commercium, idque ad conſenſum ſingularem recte referri. Poſſe hunc effici, efficique percommode, mutua, qui ex irritatione fibrarum contractilium emicent, motuum (§. XI.) propagatione. Quorum directioni neceſſariae moderatricem praeeſſe optimam, quam Medici Naturam vocant. Haec rite ut more ſuo praeſit, neceſſum modo eſſe, partes ſint integrae. Quaenam vero harum ad memoratum commercium

cium proxime pertineant, an venae, arteriae, nervi, membranae, vel aliae, haudquaquam patere. Omnes forte communi, ut ſic dicam, ſpiritu fruentes, eoque ſano ſibi deſervientes invicem, uno ſolidorum vivorum nomine, concurrere. Praepoſitis ſenſibus nervis, ceteras ſic genitas eſſe, ut a vi ſtimulatrice determinatos recipere motus, continuare & ad organa noſtra deferre, queant.

§. XIII.

Actuoſitas mammarum, quae in Galactopoieſi verſatur (§. VI.), ex ſtabilito optime conſenſu (§. XII), ceu fonte primario, redundat. Vires enim motrices, quae in arterioſo illarum ſyſtemate reſident, inde in primis, juſto cum moderamine intus excitatae, emergunt (§. IX.). Solentque ut plurimum ſenſim & ſine ſenſu emergere ullo, ita ut, quando, unde, & ubi cieantur, a feminis percipi nequeat. Gravidis adultioribus, prolis generationi ſerius adhibitis, tantum dolorem quendam, compunctioni ſimilem, & ſponte ac brevi evaneſcentem, ſubinde afferunt. Arteriae jam, viribus intentis, crebriorem validioremque, tum ſyſtolen, tum diaſtolen, ingrediuntur. Canales enim vivi & elaſtici ſunt, qui non patiuntur ſe fortius irritari, quin duplicem in motum illum, veluti oſcillatorium, erumpant. Quemque cum ſuſtinent, humores influentes citatiorem ad curſum ſtatim adigunt, quo largius ſibi proſpiciant. Sed notabile eorum flumen arteriae mammariae non modo in ſe, verum etiam in truncis, a quibus oriuntur, proximis accelerant. Namque continuatae his, communi

diviſionis lege, actuoſitatem ſuam (niſi quam forte per conſenſum jam inductam credas) facile communicant. Praeterque eam, vel conſimilem fere, ſola fluidorum ſuorum velociori propulſione in ramos inferunt. Quo enim illorum undas in ſe rapiunt citius, eo ut ſequentes continuo rivo celerius advolvantur, efficiunt. Nihil abeſt, quin hac actione ſtimuli excurrentis vim, quae alias ad imminutam reſiſtentiam referri ſolet, aemulentur. Liquet hinc, non inepte dici poſſe, quod ex circulationis campo fluida ad organa alliciant galactopoietica (§. V. n. VI.), vel, ut placet Veteribus noſtris, attrahant. Non conſtat, quantum ſit ſpatium, per quod poteſtatem ſuam alliciendi, vel attrahendi, producant. Videntur ſaltim minime tantum valere, eam ut ad truncum aortae & cor muſculoſum exporrigant (§. IX.). Ex vicinioribus ejus ramis ſat trahant humorum, quibus repleant ſe & ad lactis confectionem utantur. Iis igitur copioſius invectis, primo & ultimo graviditatis tempore, majorem naturali mammis magnitudinem creant. Qua attente parum conſiderata, animum fere tibi inducas, quod futurae actioni illas praeparent.

§. XIV.

Syſtema mammarum arterioſum, ducta ex conſenſu actuoſitate ſingulari (§. XII.), veram Galactopoieſeos rationem complectitur. Equidem, aucto inde motu naturali, praeclaram recipit vim humores copioſius alliciendi, ex quibus nectar ſuum conficiat. Ingruente lactationis periodo (§. III.), *febris* quaedam accidit, quae *lactea* vulgo vocatur. Haec, ſim-

ſimplicioris continuae ſpecies, violenta ex mutatione, quae puerperae etiam poſt partum felicem utplurimum evenit, conſequitur. Incipit levi cum frigore & horrore, brevique in calorem mitem pariter ac humidum tranſit. Quo naſcente & uno alterove durante die, mammillae pleniorem longe, ac ante, habitum induunt. Nimirum collapſae, fluentibus lochiis, erigunt ſe, creſcunt omnem in ambitum, indureſcunt & nimia ſaepe ex tenſione dolent. Sique tunc ſtrenue ſugantur, paratum liquorem lacteum (§. III.) continuo expromunt. Videtur hinc facili ratiocinio inferri poſſe, quod febris illa ad ejus generandi uſum quam maxime ſpectet. Neque ſane dubitandum, quin &, ſecundum Dynamices medicae principia, reapſe multum proficiat. Etenim, moderatiori licet, quo fluida agitat, impetu haec, repetitis circuitionibus, mammis crebrius offert. Eoque arterioſam harum, ut corporis univerſi, fabricam ad ſolito majorem etiam actuoſitatis gradum evehit. Num autem quaeſo ea pollet vi, qua lactis genetricem ibi provocet? Num forte, humorum copia provocet, in laxatas ex diſtenſione praegreſſa glandulas convecta? Conjectura haec, ingenioſa fateor, non minorem veri, quam auctoritatis, ſpeciem prae ſe fert. Exponitur enim in Medicina mechanica tam erudite ac eleganter, ut, veluti res demonſtrata, in animos facillime influat. Verum cum gravi multorum conſenſu comprobata ſit; fallere tamen, cuique, vim febris ſerio putanti, apparet. Nae lactea illa, ut quaeque univerſalis, totum ſolidorum, vaſorumque praeſertim, ſyſtema invadit. Eo, quo hoc percellit, modo rapidiorem quaquaverſum humoribus motum, circularem dictum, conflat. Praeter quem

haud ſciam, quod ullum, qui in unam potius, quam alteram, partem irruat, conflare poſſit (§. IX.). Idque peculiari quodam beneficio, quo nomen adeptum mereatur, afficere mammas. Neque, laxatis his an plus, quam aliis, tribuat faveatque organis, quemquam edocet. Nam laxiora in iis multa ſunt, cordisque potentiae vel propius ſubdita, quorum actionem minime provehat. Quid? quod lactantibus, incepta feliciter ac continuata Galactopoieſi, ſaepenumero plane abſit. Videtur ergo mammis non poſſe prae aliis ferre ſuppetias, niſi ſingulari prorſus actuoſitatis incitatione (§. XIII.) advocetur. Atque ferre tunc iis, non ſecus ac quaevis alia febris, in qua particularis quaedam fluidorum directio, a ſtimulo, alicubi haerente, producta, contingit. Similis quaedam ejus, ſed violentior, haemorrhagiis, fluxionibus, ophthalmiis, tumoribus &c. ſubeſſe, perſaepe deprehenditur.

§. X V.

Ad lac apte parandum ſuctio aſſidua mammis plurimum inſervit. Solo quin iis ſufficiat, ſilente prorſus uteri conſenſu (§. XIII.), nemo, ponderatis obſervationum allatarum momentis (§. X.), in dubium amplius vocabit. Neque id mirabitur valde, ſi quid & quantum actio illa oris voluntaria poſſit, ſecum reputaverit. Haec, celebrium Phyſicorum judicio, cum ea antliae pneumaticae perbelle comparari ſolet. Cujus appoſitaeque campanae vitreae vicem os externum internumque oppido pulchre gerit. Labia nempe, molliter arctata & porrecta paullo extrorſum, in

tubuli

tubuli quaſi formam, qua coeunt parte, ſe componunt. Eaque mammae papillam eminentem capiunt integram, includunt exacte, unaque cum apice linguae & gingivis anterioribus mediam commode ſuſtinent. Quibus ſic conſtitutis, ſugens e. g. infans, adducto veluti embolo, alluentem intus retrahit a vertice papillae aerem, ita ut ibi quandam vacui ſpeciem efficiat. Erumpit tunc ex eo in cavum os paratum lac, idque toties, quoties lactens minimis intervallis intermiſſam, ad ſatietatem usque, ſuctionem repetat. Quae eo dein expeditius cedit, quod preſſionem atmoſphaerae in ſuperficiem mammae aequabilem excipit. Adde demum praeſentem, quam praeſtat, papillae irritationem, qua ſeſſilem ſurgere, parvulam grandeſcere, ductulosque galactophoros ſecum extendere, ad faciliorem lactis emiſſionem, facit. Liquet hinc fortaſſe, quam egregie ei promovendae ſimplici ratione mechanica conveniat. Sed perfectiori multo reor non ejus emiſſionem ſolam, verum ipſam quoque generationem, amplectitur. Mammae ſanae ac vegetae admodum quidem irritabiles ſunt (§. XI. XII.); at maxime tamen papillae. Quae ſimulatque vel leniſſime tangantur, retractae prodeunt, extuberant mirifice & molles, membri virilis titillati fere inſtar, dureſcunt. In conſenſum facile, e quibus enaſcuntur, trahunt mammas, easque vigore ſenſuque ſuavitatis plane inexplicabili perfundunt. Quidni igitur actuoſitate neceſſaria & ad Galactopoieſin accommodata (§. VI.), ſimilique ejus, ab utero oriundae, animent? Obſequioſaene a ſtimulo impreſſos ſibi motus, tanquam ex uno manantes foco radios, quaquaverſum per illas ſpargunt? Re bene conſiderata, credere licet,

quod, aeque ac membrum, cieri aptae vi agant vitali, quae concitata, tanquam libido, ſe diffundat. Proinde exſtimulata mammarum fabrica arterioſa (§. IX.), fieri omnino poteſt, haec ut non gignat modo, ſed, continuo etiam vaſorum ductu, lac eliminet.

§. XVI.

Expoſitae potentiae motrices, tam internae (§. XI. XIV.), quam externae (§. X. XV.), ad organa noſtra galactopoietica pertinent. Eo, quo emergunt, loco, tempore, ordine ac moderamine ſingulari, definito Naturae uſui perfecte reſpondent. Ecquid enim convenientius, quam primas ibi emergere, ubi, antequam lucem ingrediatur, foetus reſidet? Petereque inde ſeorſim mammas, ad otiantes officio ſuo, cui natae ſunt, ſecretorio tempeſtive accommodandas? Non videtur igitur, id negotii ulli alii corporis muliebris parti, quam utero, rectius potuiſſe aequiusque committi. Qui, quem molli ſinu ſuo continet, foetum dum edit, mammis quaſi continuo tradit nutriendum. Quare etiam cum iis, muneris cognatione conjunctis, tam intime conſentit, ac ſi proxime continuatus foret. Ad haec mutato violenter ſtatu ſuo, eoque acrius laceſſito ſyſtemate circulatorio, puerperis febrem lacteam (§. XIV.) creat. Cui an conſtrictus poſt partum, accumulata materie chyloſa, anſam quoque, ut ſtatuitur (*i*), praebeat, nihil disquirere hic attinet. Actioni laudatae uteri ſuccedit acceditque auxilia-

(*i*) Ab Erud. L. Bikker. in Tract. cit. c. XV.

xiliatrix ſuctio (§. XV.). Quae eo eſſe opportunior, quod ad infantem alendum unice ſpectet (§. I.), ſponte cognoſcitur. Cumque percommode papillae, mobiliori accidat mammae parti, per totam ſe efficaciſſimam ſemper adhibet. Quibus conſideratis, numquid opus fortaſſe ſit, ad Galactopoieſin revocare Plethoram, plane apparet. Haec apud multos, ut omnes inter conſtat, Phyſiologos tantum valet, ut principis cauſſae ejus locum obtineat. In quo quidem non a Veteribus modo, ſed Recentioribus etiam, quorum venerere auctoritatem, ſola fere poni ſolet. Eorum item ad ſenſum, qui, exhibitis nuper disquiſitionibus de generatione lactis &c., propoſitum a Soc. Erudit. Harlem. praemium reportarunt, toti ſe convertunt (*k*). Verum licet palam proferre, quod minime diſſimulandum, doctrinam illam memorabilem ab obſervationibus, tum theoreticis, tum practicis, abhorrere. Etenim primum poſt puerperium, cum lac maxime oritur (§. XIV.), mulierculae, effuſis pleno quaſi alveo lochiis, nulla re minus, quam ſanguine, redundent. Cujus vel neceſſariam ſibi copiam deeſſe, ipſae lactantes macro extenuatoque habitu ſuo ſaepe teſtantur. Aegrotantes deinde, quae, venae ſectiones paſſae largiores, haemorrhagias &c., nihilo fere ſegnius pergunt parare lac, non raro occurrunt. Tum contingit porro, quod praeter alios (*l*) videre memini, ut, toto lactationis tempore, men-

(*k*) Cl. M. David. in Diſſert. gallice conſcripta de Generat. lactis &c. Act. Harlem. P. VII. inſerta. Erud. L. Bikker. in Tract. cit.

(*l*) Ortlob. oecon. part. p. 107. Harder. prodr. phyſ. c. 10. E. N. C. Dec. I. a. 9. 10. obſ. 9.

menſtrua aeque ac ante largiter edant. Poſt haec repetere oportet, eam eſſe ſuctionis vim, quae ſola, ut dicunt, mammas utriusque ſexus in actum deducere poſſit (§. XV.). An autem veri quaeſo ſimile, corpora illa, virilia ſint, vel feminina, ſanguinis redundantiam alere omnia? Vel ingenerare ſibi, priusquam caſu lactent fortuito? Poſtremo, miſſis pluribus, vix ac ne vix quidem intelligas, plethora, ſi qua admittatur, quomodo ad mammas perveniat. Neceſſe equidem eſt communi perveniat proxime arteriarum mammariarum ductu. Quae tamen nec ita ſitae, nec conformatae ſunt, ut vicinis aliis, vel remotis, cordis & aortae impulſui directius pateant. Contra quo rectiori ex ſubclavia & axillari angulo ad thoracem deſcendunt parvae; eo oſtiis ſuis fluenti curſum minus excipiunt. Quibus additis, quae in medium allata (§. IX. XV.); omnis ferme dubitatio evaneſcit.

§. XVII.

Arteriae mammariae (§. XVI.), actuoſiores (§. XIII. XIV. XV.), ex ſanguine, quem allectent copioſius, lac ſecernunt. In confeſſo eſt, quod veram, qua hoc in opere verſentur, rationem fabrica, diſtributione, ac incitatione mirabili ſua, contineant. Ad eam igitur indagandam, expedita quodammodo arte ſubtili via, accuratius jam perſequendae forent. Sed non convenit ſcopo noſtro, in amoeniſſimum ceteroquin rerum harum anatomicarum campum excurrere. Quem qui, duce Illuſtri B. S. Albino, Praeceptore & Promotore meo aeternum ſuſpiciendo, ingreſſi haud

haud dudum & fere emenſi ſunt, Commilitones eruditi Adenographiae ſpecimina dederunt (*m*), L. hic merito commendanda. Ex iis luculenter patet, tantam eſſe ſtructurae glanduloſae ſubtilitatem, ut, licet ſtudioſiſſime perveſtigata ſit, penitus erui nequeat. Ad ſecretionem quod attinet; haec omnem etiam ingenii humani perſpicaciam effugere, plane demonſtratur. Equidem pendet in primis procul dubio a motibus vitalibus, mirifice modificatis, quorum origo & forma abdite latent. Quod vero apertum, recte dum pergunt, ex maſſa ſanguinea, ad mammas delata, lactis eliciunt materiem perficiuntque (§ V. n. VIII.). Materies iſthaec chylus eſt, ex alimentis in primae coctionis officina paratus, & ſanguini affuſus atque commiſtus. Isque, feriantibus mammis, communi lege circumduci, ac in humorem illum purpureum virtute admirabili Naturae cummutari ſolet. In lactantibus autem iterato circuitu cum eo iſtas affluit glandulas, ut ſeparatus paullatim in verum lac convertatur. A quo enim, communia quoad percurrit vaſa, colore dilutiori, tenuitate, ſapore &c. ſemper diſcrepat. Quare non ſimplicem tantum ſeparationem, quaſi percolaretur (*n*), ſed mutationem notabilem in mammillis ſubit. Hae profecto tam mire compoſito fabrefactae artificio ſunt, ut aeque, ac glandulae reliquae conglomeratae, ſalivales &c., organorum ſecretoriorum dignitatem ſibi vendicent. Qua attente ſpectata, vix credo nega-

(*m*) Doctiſſ. D. FRUYTIER Diſſert. de generat. lactis. J. G. LOCHER. Diſſ. de ſecretione glandular.

(*n*) Erud. L. BIKKER. in Tract. cit. p. 52.

negaveris, quod lac nectareum, tanquam ſuccum ſingularem, generent. Elaboratum itaque ab arteriolis minimis ſecernentibus ſolito more in excernentes, canales nempe galactophoros, confeſtim deducitur. Hi cum perquam tenues indolisque propemodum venoſae ſint; allatum continuatis recipiunt ramis, aliquamque diu, niſi abundent, morantur. Simulatque autem ſuctione arrectis concientur papillis (§. XV.); ſyſtolici cujusdam motus affecti ſpecie, acceptum tempeſtive dimittunt (§. V. n. VIII.). Admotus quippe plerumque tunc infans eſt, cui provido collectum conſilio lac praebeant hauriendum.

§. XVIII.

Quibus ſic cognitis, de functione mammarum ſana ſatis fortaſſe nunc actum eſſe videtur. Eo enim, quod propoſitum erat, contemplatio ejus perducta eſt, ut ad pathologicam expoſitionem noſtram ſcite conferri queat. Haec concinno, quo ſolet inſtitui, ordine a *morbi notione* proficiſcitur. Quae ut recte evolvatur, ſecundum diverſitatem conditionum, quibus affectae mammae laborant, diſtinctae quaedam ſpecies conſtituendae ſunt. Binae ex his praecipuae, quae plurimum a ſe differunt, a lactis tum ſecretione, tum ſuctione, impedita (§. II.) manant. Prior, quae maxime hic ſpectanda eſt, in *actuoſitatis memoratae* (§. VI. VII. VIII.) *defectu* conſiſtit. Qui pro varia, qua oritur, vi diverſum valde organorum ſecretoriorum ſtatum, a ſano magis minusve remotum, contingit. Obſerves nempe primum, quod ibi absque ulla fere alia, ac motus, ad Galacto-

ctopoieſin intenti, mutatione innaſcatur. Nihil enim adverſi, quod quidem ſentiri poſſit, praeter ejus vacationem, lactenti forte ſoli quandoque illaetabilem, producit. Cujus hinc Naturae legi congruenter (§. I.) habita ratione, tantum morbi nomen obtinet. Accidit autem porro, ut eo, ſeu organico quodam partium, ſecretioni inſervientium, vitio manifeſte contrahatur. Quod, uti late patet, tam in firmis, quam fluidis, & utrisque ſimul, reſidere poteſt. Nimirum in firmis, ubi vel laxae nimis ac debiles, vel rigidae & effoetae, vel malo conformatae modo, conſtrictae vel occluſae, vel demum exeſae & deſtructae, ſunt. In fluidis vero, ſi vel deficiunt neceſſaria, quae chylo probe ſint imbuta (§. XVII.), vel, qualicunque labe concepta, mammarum actionem eludunt. Multifariae hae diatheſes, a ſanis omnino alienae, veram, quem conficiunt, morbi faciem nobis quam diverſiſſimam exhibent. Eamque, pluribus paucioribusve ſiniſtro caſu confluentibus, vel ſimpliciorem, vel magis compoſitam, reddere ſolent. Atque prout inter ſe multum diſcrepant, diſſimilem etiam rationem tollendi actuoſitatem laudatam admittunt. Poſterior ſpecies, quam impedita praebet ſuctio, in praeternaturali ductuum galactophororum conſtitutione ſita eſt. Haec, vel ad inertiam & infirmitatem, vel anguſtationem nimiam ac complicationem, vel obſtructionem coalitionemve, referri poteſt. Accedunt plerumque vitiatae mammarum papillae, quae nempe quocunque infortunio vel deſunt plane (*o*), vel altius iis inhaerent, vel male habent. Quandoque

(*o*) Eph. N. C. Dec. II. a. 10. obſ. III. Dec. III. a. 4. obſ. CVII.

doque tamen vel ſolae, cum inflammatae, exulceratae, fiſſae, excoriatae, exaſperatae, eroſae &c. dolent, vel grandiores juſto exſtant (*p*); prohibent ſuctionem, aut aegre vix ferunt. Qua ita ceſſante, lactis accumulati vis adeo ſaepe increſcit, ut mammae inde diſtentae vehementer graventur.

§. XIX.

Morbus, generaliter deſcriptus (§. XVIII.), primo, quo diſtinctus eſt, ortu ſuo in *Idiopathicum* & *Sympathicum* dispeſci ſolet. Ille, qui talis proprie dicendus, mammis, iisque ſolis, proxime inſidet. Hic, veluti peregrinus, ex remotiori quavis corporis muliebris aegri ſede in eas quacunque via erumpit. Quique exinde mutato morbi primarii nomine, ſecundarius, ſeu ſymptoma potius, appellatur. Uterque inter ſe, non origine ſolum, ſed, quod praecipuum diſcrimen attinet, natura diſtat. Quae, animo bene perluſtrata (§. XVIII.), tam varia eſſe, ut plerasque, etiam oppoſitas, ſolidorum fluidorumque affectiones recipiat, cognoſcitur. Unde arbitror oppido magnam arguas cauſſarum diverſitatem, quam in ſe complectitur, ab Illuſtri Praeceptore aetatem percolendo H. D. Gaubio in Inſtit. pathol. med. §. 833. ſuccincte nervoſeque propoſitam. Ad eam ordinate proſequendam, convenit,

1°. Expendere cauſſas, quae, illaeſis cetera partibus, actuoſitatem praecellentem adimant;

II°.

(*p*) Eph. N. C. Dec. III. a. 1. obſ. III.

II°. Quae illarum potiſſimum organicam ſtructuram notato modo multiplici laedant;

III°. Quae humorum quantitatem qualitatemque requiſitam tollant.

§. XX.

Status mammarum morboſus (§. XVIII.), quem lactis defectus inſequitur, non, niſi ex cauſſis ſuis, recte perſpici poteſt. In quarum conſideratione ampliſſima, quae primum ſe offerunt, ſimpliciores ad imminuendam ſolum actuoſitatem pertinent. Uſu frequenter venit, ut lactantis, cujusque aetatis temperieique, mammae, modo ſuctio ceſſet, vel remiſſius fiat, ceſſent quoque lac parare. Aliae, quae veluti pigriores ſunt, deſiſtant tantum citius, tardius aliae. De quibus, cui ſponte videntur deſiſtere, aegri infantis mortem praenuntiare, vulgi fert opinio. Quae vero quam vana ſit fideique abſona, quisque puto, qui paullulum ſaltem advertat animum, facile percipiat. Namque ſi ponitur infans, & quidem gravius, aegrotare, quid evenit? Imbecillis, ſimulque ſaepe nauſeabundus, ſolitum vel nequit haurire alimentum, vel faſtidit. Quapropter, niſi forte alterius adhibeatur, ſuctio aſſidua aut intermitti, aut abrumpi, ſolet. Eaque deficiente, mammae, paullatim flacceſcentes, lactis minus minusque & denique amplius nihil ingenerant. Interea, creſcente fortuito morbi violentia, infans vita fungi poteſt. Sed, ut liquet, ea ſuperata, convaleſcere idem, ita ut ipſe tunc praeſagii falſitatem redarguat. De re igitur certe conſtat, cujus rationem ex dictis

 (§. XV.),

(§. XV.), conſeqni licet. Suctio ſane ſtrenua atque frequens mammis neceſſariam ad ſuſcipiendam proſequendamque Galactopoieſin conciliare actuoſitatem valet. Ubi nunc deſinit, haec, velut ablata cauſſa irritante, ſenſim ſenſimque remittit. Organaque hinc illa, perinde ac quaevis alia, quorum motus ſtimulis regatur, ſubductis his, conquieſcunt. Vel ſi forte illico non reſidant otioſa, brevi tamen, levique utplurimum negotio, reprimi queunt. At minime credas, quod eo ſtatim omnem prorſus, quam ſuſtineant, actionem deponant. Retinent utique repetuntque ſibi commiſſa, quam vocamus, vitalem moderatiorem, quaque, ut ante, uti pergunt (§. VI.). Non hujus eſt loci, quae vel in nutrice (§. XVIII.), vel lactente, occurrant, ſuctionis impedimenta recenſere. Neque conjunctam ſubinde cum ejus ceſſatione ſubita ſingularem matris, praeſertim tenerioris, affectionem inquirere. Satis notaſſe fuerit, quod haec, ingrata ſi accidat, vel a naturali averſa, lactis proventum remorari, vel plane arcere, queat.

§. XXI.

Ea ergo mammarum vis, lactis genitrix, eſt, ut niſi ſingulis fere diebus citetur, ſanis ſponte excidat. Hoc pacto, praeclare conſtituta ſapienterque, & diu ſervari integra, & tempeſtive compeſci, poteſt. Sed, uti a naturalibus, ita etiam praeternaturalibus, cauſſis, levioribus, gravioribusve, devinci. Etenim ſubſtantiam incolit organicam, ex qua, tanquam altrice & directrice ſua, plurimum pendet. Ea hinc labefactata, abeſſe nequit, quin ſimi-

ſimiliter, ac phyſica quaeque vitalis, langueſcat, vel plane decedat. Eſt haec, ut apparet, ſic dicta organorum galactopoieticorum debilitas, de qua agitur. Omnis in ſolidam cadit fabricam illorum vaſculoſam, cujus proprium in contractionem niſum juſto exiliorem denotat. Duplex eſſe concipitur, nativa altera, altera adventitia. Illa, congenita, jam embryoni, vel foetui feminino, & haec nato, ac magis minusve adulto, obtingit. Multae & variae ſunt utriusque cauſſae, quae cum ex Pathologia, tum Praxi medica, conſtant. Operae pretium erit, crebriores quasdam, communi ex vitae uſu petitas, continuo nexu afferre. Non mirere admodum, quod tenuioris fortunae minus, quam amplioris, mulierculas occupent. Hae enim, quibus lauta exſtat culina, delicate maximam partem molliterque vivere ſolent. Pleraeque, vel multae, appetitui indulgendo libere, teneriores ſolum ſuavioresque cibos, parcius vel largius, capeſſunt. Ut parum ſubinde ſitiant; potionem tamen adhibent, eamque aquoſam praeſertim tepidam calidamve. Incluſae domi tantum non latent omnino, rariusque in publicum prodeunt. Exceptis levioribus exercitiis, membra tam parum movent, ut vitam ſolummodo ſedentariam ſequantur. Cujus cultrices interdum invitas laſſitudinis fugeret ſenſus, ſi quem ex ſomno longiori, vel ſeſſione, non perciperent. Debiles hinc, inito connubio, vel infoecundae ſunt, vel gravidae immaturos foetus, aut infantulos edunt imbecilles. Neque horum nutritione in utero lactationem peragant felicius. Quam enim, niſi detrectent, vel aegre, vel prorſus non, ſuſtinere queunt. Quandoquidem molliculae, quae nervorum infirmitatem

accu-

accuſent, facta ſuctione paullo fortiori, motibus ſpasmodicis facile corripiuntur. Quin lactis etiam boni penuria, elapſo quodam a partu tempore, ſaepius laborant. Ejus equidem actione ſecretrice, debilitatis mammarum vaſis, materculas fungi poſſe, nemo ſibi unquam perſuaſerit. Idem nunc, quod illis, & ſanis quibuslibet, morbis violentioribus infirmatis, contingit. Exempla ſi quaeras, hyſtericae, leucophlegmaticae, hydropicae, atque febribus, vel acutis inflammatoriis, vel lentis, periodicis, ſaepe & diu conflictatae, praebent. Quae, ſimilesque plures, laxae compagis, plurimumque extenuatae, lacti generando non eſſe, experiuntur. Vires quippe corporis diminui exhauririque nequeunt, quin mammarum quoque defloreſcant & exſpirent.

§. XXII.

Syſtema galactopoieticum, contracta non ſolum debilitate (§. XXI.), ſed rigiditate etiam adverſa, torpeſcit. Etenim in confeſſum venit, appoſite quod agere non posſit, ſi nimis, vel laxum, vel firmum, ſit. Hoc, pro inertia materiae tereſtris, qua aucta peccat, ab indole ſua irritabili ſemper degenerat. Torpidumque inde adeo evadit, ut naturalibus, quibus cieatur, ſtimulis (§. X.), haud amplius, vel aegre, reſpondeat. Quocirca, maximo ſane detrimento, una cum ſenſu vitali, animalis aemulo, actuoſitatem ſuam facilem ac expeditam amittit. Praeterea, ubi ex membranarum duritie rigidum exiſtit, ſolitos nec admittere, nec exſequi, motus poteſt. Ad quos obeundos

tale

tale quam ineptiſſimum eſſe, ex mechanices etiam principiis intelligas. Immobile ergo, vel minus juſto contractile, ad propellendos per ſubtiles plexus ſuos vaſculoſos humores minime pollet. Neque ſatis libere intus patet, ut commodum aequabilemque tranſitum iis concedat. Nam ut rigiditatem induit majorem minoremve, parte ſui fibroſa, vel membranacea, contrahit ſe magis minusve, & mutuum ad contactum adductis parietibus concreſcit, ita ut, vel fluidorum iter coarctet, vel claudat. Depravatum hujusmodi, idque vario gradu, quin torpeat vehementer, aut conquieſcat plane, non facile dubites. Perſpectum diu & cognitum eſt, ſexum quidem ſequiorem corporis firmitate a virili utplurimum longe abeſſe. Femininum enim tota habitudine ſua externa atque interna mollitudinem, glabritiem, candorem, verbo, teneritatem praefert ſingularem. Eamque non puellare tantum & juvenile, ſed aetate provectius, in ſe luce clarius meridiana oſtendit. Qua de cauſſa certe, ceteris paribus, non adeo eſſe rigiditati, ac maſculinum quodvis, obnoxium, bene advertunt periti. Verum licet, fateor, minus obnoxium ſit; poteſt tamen utique eam ſerius ocius nanciſci. Femellae profecto, pariter ac viri, varia ſaepe debent vitae ſubire incommoda, quae effugere non poſſint. In aere alias aſpero frigore, aeſtu alias ingente, moleſto verſari. Artus duris valde exercere laboribus, quibus neceſſarias ſibi res proſpiciant. Iisque exhauſtae cibis ſaepe crudis, aridis, lentis, auſteris & acribus, ſe ſuſtentare. Vigiles multa & opera & cura noctes haud paucas nonnunquam perducere. Atque prae-

ter haec omnia alias aliis graviores tolerare calamitates & aerumnas. Quae incommode duriterque ſic victitent, a ſtatu naturali ad rigidum & ſiccum fere deſciſcunt. Ex quo fit, ut vel ſteriles, vel minus foecundae ſint, ſique pariant, lacte deſtituantur.

§. XXIII.

Officinae lactis glanduloſae tam mutabiles ſunt, ut, praeter traditas torporis ſpecies (§. XX. XXI. XXII.), plures, magis minusve morboſas, concipiant. Ex quibus, quae hic ad rem conſiderandam attinet, ſolo etiam felici aetatis decurſu naſcitur. Clari annotant Anatomici, glandularum quarundam hoc proprium eſſe, ut ceteris partibus plurimis citius longe marceſcant. In corpore juniore ſano, incrementum adeptae ſuum, magnitudine juſta & forma emineant. Grandes hujusmodi carne rubella, molli, humida & vaſculoſa, egregium turgente in modum, praeditae ſint. Sed, exactis juvenilibus annis, graciləſcant paullatim, veluti tabe confectae, ſicceſcant & pene diſpereant. Quem marcorem, manifeſto Thymi &c. exemplo, trahant omnes, quae cui uſui ſint, haud facile, ſi unquam, detegas. Illae equidem conſpicuo, vel certo, quod ratio forte aperiat demonſtrarique poſſit, ſecretionis munere nequaquam funguntur. Affines iis & cognatae quodammodo, mammae, progreſſu aetatis longiori, etiam extenuari multum & abſumi videntur. Quae enim juvenibus pulchre exſtant eminulae, turgent atque vigent, exoletis ſubſident virginibus

&

& veluti defloreſcunt. Hocque ſemper defloreſcant magis, quod nec uteri (§. XII.), nec oris ſugentis (§. XV.), vim ſtimulatricem percipiant. Cujus alioqui beneficio conceptum plerumque vigorem ſuum diutius continere ſolent. Annoſae hinc virgines ſi, mutata caelibe vita, jugalem aliquando ſubeant, partus lactationisque negotio, vel matrimonii fine, non raro excidunt. Reperiuntur aliae, quae ad venuſtam, quam gracilem vocant, formam ſibi fingendam, pectus & abdomen arctiſſimis compagibus includere ſolent. Eumque in finem factitios non ſolum inducere thoraces, ſed, applicatis adſtringentibus remediis, mammarum praeſertim augmentum inhibere. Hae inde compreſſae partim, partim conſtrictae, juvenculis quandoque jam marcent, ita ut infantulorum ſpem quaſi fruſtrentur. Quin ipſis demum materculis, poſt nimis crebras diuque continuatas ſuctiones, ante menſtruationis terminum, concidunt haerentque flaccidae. Credibile tunc, quod, enervata vaſorum ſubſtantia, virtutem irritabilem, tantum non omnem, exuerint. Quae anne iis perinde, ac genitalibus utriusque ſexus, lapſu annorum libidinisque exceſſu, evaneſcat, ſedulus quisque Naturae cultor noverit.

§. XXIV.

Inter ea, quae mammarum functionem ſaepe perturbant perimuntque integram, Animi affectus eminent. In quibus, oeconomiam animalem cum maxime concutiens, terror primum commemorandus eſt. Hic, lactanti obortus gravior, Galactopoieſin totam continuo opprimere, quam

frequentiſſime obſervatur (*q*). Quin repentino natus ex tonitru vaccis etiam aliisque brutis, coeli inclementiae ſub dio expoſitis, ubera tam vehementer percellere, ut lac fere omne exhauriat. Ingens porro timor, moeror (*r*), horrorque ejusdem generis mala conficere, quibus lactatio aboleatur. Atque demum iſta curas acriores, ſollicitudines nimias, ſimilesque plures mentis afflictiones, conflare, crebrius experiuntur. Hae cum aliae aliis ſint graviores, non omnes & ſingulae aeque magna cum vi in corpus ſe effundunt. Quod equidem, priores inter relatus, terror tam dire plerumque convellit, ut, prae aliis vitae muniis, ſecretoria & excretoria ſaepenumero repente ſufflaminet. Etenim quam frequenter contingit, ut aequabilem manantium menſtruorum curſum inhibeat? Ut materiae perſpirabilis, ſalivae, urinae &c. evacuationem intercipiat? Ubi jam ſiniſtro eventu in mammas incidit, praeſentiſſimam inducit lactis ſuppreſſionem. Nimirum, ut alias ubique ſolet, ſyſtema illarum irrumpit vaſculoſum, tamque valide conſtringit, id ut injectis veluti vinculis exſolvere ſe nequeat. In quo ſtatu, qui a naturali longe recedit, vix ullos quandoque, praeter ſpasmodicos tremulosque, motus praeſtare valet. Quibus tantum abeſt, ut humores ad ſecretionem afferat, ut intercludat plerosque, cogat, niſuque adverſo repellat. Quid? quod, perſtrictis ſimul corde & arteriis, paucos modo, inaequalibus quaſi fluctibus irruentes, accipiat. Quocirca, vel dejecta prorſus, vel deminuta,

(*q*) Riedlini Lin. med. a°. 6. ſept. obſ. V.

(*r*) Wepferi Obſ. p. 43.

nuta, actuoſitate tantum non plane quieſcit. Pari ferme modo, ſed leviori, a reliquis Animi pathematibus nominatis affici ſolet. Obnoxium omnibus, potiſſimum fato ſingulari in lactantibus, aliud ex alio malum contrahit. Quae vero inde contrahat plura, ab intermiſſione actionis ſecretoriae diverſa, non licet hic enumerare. Neque plures percurrere pathematam illorum effectus, qui lactis defectum pariant.

§. XXV.

Abolendae Galactopoieſeos poteſtatem, quae in Animi affectibus ſita eſt (§. XXIV.), violentiores, quot quot ſunt, ſtimuli corporei imitantut. Multijuges hi, ab acribus plurimum oriundi, exitioſam in corpore humano, & teneriore praeſertim feminino (§. XXII.), ludunt tragoediam. Namque itritando illud, vel quovis modo alicubi laceſſendo, excitant erethismum, in conſtrictiones inordinatas & validas ſaepe abeuntem. Quae ubi, quacunque ex ejus ſede, ſive interiori, ſive exteriori, latius emanant, ad mammas evagari poſſunt. Correptis his, ſolemnes vaſorum ſecretoriorum motus, vel diſtinent omnino, vel vehementer depravant. Non exiguus morborum numerus eſt, quos aut conficiant proxime, aut ſymptomatum more ſequantur. In ſpasmodicis ſic dictis omnibus, hyſtericis, colicis, aſthmaticis, febrilibus, aliisque, magis minusve aperte ſe produnt. Ne atrociores memorem convulſivos, quibus ſubeſſe, & intima nonnunquam pervadere viſcera, deprehenduntur. Hinc lactantes femellae, quae paſſioni-

bus iſtis affli&tantur, lacte vel omni carere, vel ſubito quandoque deſtitui, ſolent. Sed nunquam deſtitui noxa certiori, quam ſi conſtrictiones illae, vel ſimiles quaeque, non cito ſatis laxatae, pertinaces procreent obſtructiones. Quibus coortis, adactus fortiter & impactus ſanguis in tumorem concreſcit inflammatorium. Qui, pro majori minorive extenſione ſua, vaſorum mammariorum plura pauciorave vicina urget undique, coarctat, ac comprimit. Ea, cum in ſuppurationem vertitur, diſtenta nimium, & continenti impetu rupta, aggeſto cum cruore colliqueſcunt. Exinde genito & tempeſtive educto pure, coeunt rurſum, cohaerent integra, humoresque ſuos coercent. Verumtamen haud infrequenter tam inique coaleſcunt, ut minus, quam ante, pervia, vel male conformata, lacti ſecernendo inepta evadant. Neque raro accidit, ut innumera, coalitionis optatae loco, diuturna exulceratione depaſcantur. Contra & infarcta valde, & actuoſitate exuta, immobili cum materie in durum, aſperum, & indolentem, ſcirrhum degenerant. Cui infelici caſu accedente forte phlegmone, acriori rodentis cancri ſaevitie exeſa prorſum tabeſcunt. Mammillae, horum uno alterove vitiorum obſeſſae, praeſentiſſimo damno, nutricem lactis generandi facultatem deperdunt. Eamque, etiamſi ſubinde conſaneſcunt, amisſam ſemel, quidquid ars curatrix moliatur, vix unquam recuperant. Ex quibus liquet, anne etiam nimia laborare irritabilitate, & quasnam inde conſequi affectiones, posſint.

§. XXVI.

§. XXVI.

En jam, quam multiplex morbi ratio ſit, qui, commune ſymptoma, verum lactis defectum, inducat. Cauſſae ejus, quae percenſitae ſunt (§. XXI–XXV.), ad organicam potiſſimum mammarum actionem prohibendam pertinent. Earum aliae cum aliis interdum concurrunt, & exitiali quaedam nexu cohaerent, quo ſe invicem excipiant. Quin adjungere ſe etiam iis poſſunt, quae, requiſitam quantitatem qualitatemque humorum tollendo, Galactopoieſin impediunt (§. XIX. N°. III.). Manifeſtiſſimum hoc eſt, quod mammarum actuoſitas (§. IV.) in irritum cadat, ſi maſſa ſanguinea chylo deficiatur (§. XVII.). Solet autem tum defici, cum lactantes, vel longam tolerant inediam, vel cibo tantum duro aut nimis parco utuntur (§. XX.), vel primae digeſtionis ſuae organis languent. Illaetabiles hae vitae conditiones, praeter adverſitates varias miſeriasque, omnis fere generis morbos, tum acutos, tum chronicos, inſequuntur. Res anguſtae & calamitoſae, inediam quae afferant victumque aſperiorem, mortalium fortaſſe fugiunt neminem. Religioſa, vel ſacra, quae colant jejunia, nutrices, vel matres, ſi ullae, perpaucae ſunt. Evenit autem ſaepius, ut, laeſis graviter manducationis, aut deglutitionis, inſtrumentis, nihil, vel perparum, alimenti, poſſint ingerere. Complures, ob fractas, vel alteratas, vires coctrices, ingeſta, etiam facilia ad concoquendum, vincere nulla. Obſtructisque demum viis, ſeu interclusis, neceſſariam chyli laudabilis copiam in ſanguinem non recipere. Aegrae tales, qualescunque ſint, vix lactis quidquam,

vel ne minimum quidem, generare valent. Ea enim ſanguini, qui ceterum abundet, deeſt materies, ex qua alibile illud fluidum ſuaviſſimum generent. Neque hic indigentiae ſtatus diu unquam manet, quin mammae labefactatae deſinant eſſe actuoſae. Quae duplex noxa eſt, quam ex qualibet ſanguinis abductione, vel detractione, violenta quoque capiunt. Iſthaec primum, orta quavis immodica per vias, vel naturales, vel praeternaturales, evacuatione contingit. Hincque in diarrhoea, dyſenteria, diabete, ſudore, haemorrhagia quaque, & ulcerum humidorum fluxione diuturna, fieri cognoſcitur. Dolores porro, qui fixi, inflammatorii, aut acres ſunt, majori minorive cum impetu ſemper comitatur (*s*). Oſtendit ſe partium, iis affectarum, tenſione, intumeſcentia, colore mutato, pluribusque, quae edit, phoenomenis (§. XIII.). Uſu demum plerisque venit praegnantibus, quibus ſanguis ad uterum trahi dicitur (§. XII.). Flacceſcunt illis inde mammae, ita ut lactatione protinus abſiſtendum ſit. Verumtamen robuſtiores occurrant, quae ea, toto geſtationis tempore, ſine ullo fere incommodo, perſungantur.

§. XXVII.

Perveſtigatum hactenus eſt, praelucente Pathologia rationali (§. XIX.), unde, & quomodo, lactis defectus proveniat. Hic, ni fallor, a mammarum actuoſitate, vel minus ſtrenue excitata, vel multifariam oppreſſa atque confracta, dedu-

(*s*) R. a Castro de morb. mulier. L. IV. p. 583.

deducendus eſſe, plane perſpicitur (§. XVIII.). Diagnoſis ejus facilis, absque longiori indagine, erui inde hauririque poteſt. Defectus ille, ſi ſolus ſpectetur, indicia ſui clara & perſpicua cuique, leviter modo qui attendat, exhibet. Lac enim, ſpectabile fluidum, quod ſanae affatim ſecernant, abeſſe nequit, quin lactantis pariter, ac ſugentis, ſenſu id conſtet. Neque multiplex mammarum affectio, qua nata glanduloſus iſte liquor deficit, cauſſarum vim (§. XX–XXVI.) ponderanti, obſcure apparet. Intermiſſa ſuctio (§. XX.), ablato uberibus infante, vel remoto, quovis conſilio, aperta res eſt. Debilitas, Galactopoieſin ſufflaminans (§. XXI.), tum ex mollitie ac teneritate corporis nimia, tum univerſali actionum languore, patet. Rigiditatem (§. XXII.), ei oppoſitam, ſiccior juſto, conſtrictior rugoſiorque utplurimum, habitus arguit. Evidentiſſima marcoris (§. XXIII.) ſigna mammarum parvitas praeternaturalis, gracilitas flacciditasque, praebent. Animi pathemata, ſiniſtro oborta caſu (§. XXIV.), ex ore ipſo affectae, vel praeſentium, cognoſci poſſunt. Conſtrictiones ſpasmodicae, lactis remoratae proventum, e morbis, ſibi conjunctis, vel praegreſſis, emergunt. Mammarum tumores, inflammationis, ſuppurationis &c. progenies, ſymptomata, quorumlibet propria, neminique fere ignota, indicant. Chyli defectus (§. XXVI.), incidentibus aerumnis malisque conſpicuis, ſeſe manifeſtat. Ejusque, cum ſanguine aliorſum abrepti, inſignia evacuationis cujusque, doloris, graviditatisque notis reſpondent. Diagnoſis haec expedita ad Prognoſin ducit, quae futurorum eventuum praedictiones complectitur. Defectus lactis (§. XVIII.),

in ſe conſideratus, vix ullum, quod metuendum ſit, diſcrimen portendit. Etenim, illaeſa prorſus lactantis valetudine, ſine alio, ac infantis damno, quod facili negotio ſarciatur, accidere poteſt. Auxiliis Naturae & Artis tempeſtive adhibitis, quandoque etiam ex voto cedit. Sed, ſi gravioribus forte ex morbis, ſeu cauſſis, redundet, ſuperari nequit. Hae autem quales ſint, ex dictis, vel demonſtrationibus practicis, eluceſcunt.

§. XXVIII.

Quod poſtremum praecipuumque eſt, Artis medicae munus ad abolitam Galactopoieſin inſtaurandam ſpectat. Oportet enim, cura, quanta poſſit, maxima, infantis ſaluti conſulat, quae procul dubio felici corporis puſilli tenerique incremento continetur. Idque haud alio quidem ullo, quam alimento naturali, ſive lacte humano, ſanis exſucto uberibus, rectius obtineri, liquet (§. I.). Praeclara igitur eorum functio, ſi amiſſa ſit, oeconomiae muliebri ut reſtituatur, plurimum requirit. Verum, quod ſponte advertas, reſtitui in integrum nequit, niſi cognita, quae adſint, ſecretionis impedimenta (§. XXVII.) tollantur. Quorum quaedam oppido exigua, alia tantum majori, nonnullaque ne maxima quidem, opera tuto expediri poſſunt. Ea inter, quae prioris generis ſunt, ſuctio neglecta, vel quocunque caſu intermiſſa, habetur. Haec, modo non nimis diu intercepta ſit, alacri ſi ore repetatur, organa galactopoietica ad priſtinam actuoſitatem revocat (§. XV.). Frictio lenis fotusque blandus & tepidus (§. X.), per aliquot conti-

tinuatus dies, egregie ſimul juvat. Ubi porro ex debilitate ſola ab opere ceſſant mammae, non praeſentius auxilium, quam in victu laudabili, conſtitutum eſt. Ad quem alimenta eupepta & euchyma, juſcula ſcilicet carnium, lacticinia, ova ſorbila, panatellae & ptiſanae pertinent. Motus corporis moderatos in aere temperato, Animique affectiones laetabiles, condimenti loco iis addere, prae ceteris mirifice expedit. Quibus legitime diſpoſitis, uſu non ſpernendo quoque remedia analeptica & cardiaca (*t*), humorum curſum caloremque vitalem ſuſcitantia, ſe commendant. Haec nutrimentis laudatis decoctione, infuſione, vel alia, quae placeat, forma probe juncta, effectus edunt praeſtantiſſimos. Atque ſimplex hujusmodi curatio, ſcienter adhibita, ſi evacuationes etiam largiores praeceſſerint, ex ſententia plerumque ſuccedit. Sed denique cum graves exiſtunt mammarum morbi, ſive idiopathici, ſive ſympathici; omnibus & ſingulis accommodatae indicationes therapeuticae aegris ſanabilibus, niſi Galactopoieſeos, integrae ſanitatis certe, reſtaurationem optatam promittunt.

(*t*) Cl. H. Boerhaavii Inſt. Med. §. 1095. & ſeq.